

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

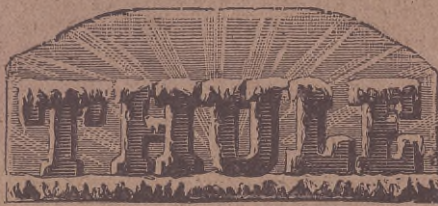
This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

STOCKHOLM

Skandinaviens största livförsäkringsbolag.

År 1913.

Nybeviljad livförsäkringssumma ..... öfver 25 $\frac{1}{4}$ millioner kronor.
Premielönkost ..... öfver 8 millioner kronor.
Ränte- och hyresinkomst ..... öfver 3,1 millioner kronor.

Livförsäkringssumman vid årets slut öfver 256,3 millioner kronor.
Samtliga tillgångar c:a ..... 75 millioner kronor.

I tillgångarna ingå aktieägarnes garantifondsförbindelser
å 800,000 Kr.

Till försäkringsägarna: kontant vinst ..... Kr. 1.089.614:30
Till aktieägarna: utdelning ..... „ 30.000:—

Under sin verksamhet har bolaget utbetalat
till försäkringsägarna:

vinst ..... öfver 13.000.000 Kr.
dödsfallsersättningar öfver 31.000.000 „
kapitalförsäkr.-belopp och
lifräntor ..... öfver 11.200.000 „ **Kr. 55.200.000**

Dugliga kvinnliga agenter antagas. 17

Karlskoga praktiska läroverk

för män och kvinnor, skola för utbildande av praktiskt dugande ungdom, börjar 1 nov. Allmän skola, Realskola, Lantmannaskola, B.-typ, och 10 fackskolor. Över 5,350 elever besökt läroverket. Guldmedalj för eleverbeten. Goda platser erhållas. OBS.! Realskolan börjar 1 sept. Prospekt mot dubbelt porto. Adress: Karskoga.

Joh. Lindholm.

53

P.A. COLLINS

BOMULLSVÄFNADER

STÖRSTA

URVAL

AF

BÄSTA SVENSKA FABRIKAT

HOS HVARJE VÄLSORTERAD VÄFNADSHANDLARE

22

BANBRYTANDE och i hela världen enastående äro de små Hälso-brunnar med namn av Radelium-element, som av Aktiebolaget Radioaktiva Vatten konstruerats, tillverkas och uthyras till allmänheten för

daglig tillverkning i hemmet av starkt radiumemanationsvatten till genomgående av fullständiga brunnskurer. Hyresavgiften är nu så billig, att elementen äro för varje behövande lätt tillgängliga. Så kosta: typ M å 5000 rad. enheter 10 öre pr dag, typ A å 10000 r. e. 17 öre, typ B å 25000 r. e. 34 öre, typ F å 35000 r. e. 44 öre, typ K å 50000 r. e. 54 öre, typ L å 80000 r. e. 67 öre, typ R å 125000 r. e. 84 öre och typ X å 160000 r. e. 100 öre pr dag. Kostnaden per person ställer sig ännu lägre om flere personer tillsammans hyra ett starkt element och dela vattnet. En drickskur bör icke understiga 30 dagar. Kurens verkningar äro, allt efter vad med drickningen avses, beroende av elementets styrka och kurens utsträckning. Så fordrar t. ex. en svårartad gikt för att kunna påverkas, både ett starkt element och en lång kurtid. Det individuella gör sig ofta gällande. Vid 1913 års slut hade c:a 8000 personer i vårt land hyrt våra Radeliumelement och mer än 10000 personer begagnat sig av dem för hävande av ett ftertal sjukdomar, speciellt Gikt och Reumatism, Neuralgier och Neuriter, ämnesomsättningssjukdomar, kroniska inflammationer och katarrer i slemhinnor etc.

Tillskriv oss och begär de närmare upplysningar som önskas

Aktiebolaget Radioaktiva Vatten,

Brunkebergstorg 11, STOCKHOLM.

Rikstelefon 3813. — Allm. Tel. 16390.

Chefkemist: Docenten vid Kungl. Tekn. Högskolan John Köhler. Kontrollant: Dr. John Rosengren.

25

HERTHA

I. ÅRGÅNG

1 SEPTEMBER 1914

HÄFTE XIII

Kvinnorna och kriget.

Att kommentera eller lamentera över det nuvarande läget är överflödigt och meningslöst. Inga resonemang eller verop hjälpa inför den obönhörliga verkligheten. Redan vältrar röken av den världsbrand, som med förfärande snabbhet blossat upp överallt i den världsdel vi bebo, in över oss, och vi veta icke om och när det kan fatta eld i egen knut. Verkningarna av världskrigets elände erfaras dagligen på tusen sätt, och med ett trollslag har vår glada sorglöshet förbytt till en känsla av beklämmande oro och bekymmer. Vi upp-röras i vårt innersta av det all kristen moral och mänsklig kultur förhånande, som ett krig innebär, men fakta tala sitt förfärliga språk och man måste se olyckan modigt i ögonen.

Mod, lugn och besinning är vad som nu höves oss. Om i första häpenheten vid det ovana och olycksbådande ljudet av mobiliseringsklockorna litet var gripits av ett slags andlig panik är ej att undra på. Men länge har denna stämning ej varat, och Sverges kvinnor ha redan visat, att de värdigt skola stå vid männens sida för att möta vad än komma skall.

Närmaste plikten för en var är att väl fylla det förelagda dagliga arbetet. Tanken på tidens fruktansvärda allvar kan man väl ej släppa, men i fråga om den enskilda gärningen bör man handla som i djupaste fred. Arbetsglädjen har man kan-

ske för stunden förlorat, men arbetslugn kan man tillkämpa sig och häri hämta styrka för sig själv och sin omgivning.

Det husliga arbetet och hemplikerna äro för kvinnan så självfallna, att det fördubblade ansvar, som i tider som de närvarande faller på modern och matmodern, icke behöver påpekas. Varje föreståndarinna för ett hem och en familj, hög som låg, söker utan tvivel, alla anvisningar förutan, att införa en regim av klok ekonomi och enkelhet i hemlivet, något som för övrigt de stora omvälvningarna i de ekonomiska förhållandena göra till en bjudande nödvändighet.

Vad beträffar de många utåt arbetande kvinnorna på de ringare eller mer makt-påliggande poster de fått sig anförtrödda, måste de nu som aldrig förr känna sig som led i den stora samhällsorganismen och i ett stilla, än mer pliktstroget utförande av sin uppgift finna en avledare för tidens oro. Och vilken lugnande och välgörande inverkan på sinnet utövar ej det praktiska, ja mekaniska arbetet! Tusenden skola med tacksamhet erfara detta.

Svårare att bibehålla lugn och arbetsjämvikt är det nog för dem, vilkas verksamhet ligger inom det sociala, vetenskapliga och estetiska området. Krigstillståndet har på det andliga gebitet medfört en stagnation säkerligen ännu mer förlamande för en längre tid framåt än vad fallet

kommer att bli med affärs- och industrilivet. Att denna tanke måste inge ett djupt missmod är naturligt. Det fordras en stor självövertinnelse och tro på det mänskliga framåtskridandets slutliga seger för att icke släppa taget. Man måste söka hålla fast vid hoppet, att då det barbariska krigstillståndet upphört mänskligheten skall känna ett starkare behov än någonsin att tillgodogöra sig det andliga och abstrakta arbetets frukter. Vad som härav för bättre tider samlats i ladorna är således icke ett pund, som förgäves vårdats.

Men de mångtusen kvinnohänder, som världskriget frånryckt allt arbete — och i oräkneliga fall det dagliga brödet — är det ej ett hå'n att härvidlag tala om lugn, besinning och resignation? Jo, här ha vi det stora, ännu olösta tidsproblemet. Inför dess allvar tystna alla argument. Hoppet står dock därtill, att de samfällda åtgärder, som av offentlig myndighet och enskilda redan satts i gång, skola resultera i finlandet av utvägar.

Vad som här antytts gäller de närmast till hands liggande förpliktelse, men det finns andra, som ej stå den kvinnliga naturen mindre nära, de att vara bärare av försonings- och fridsprincipen i det upprörda samhället. En svallvåg av försonlighet och förbrödring går genom vårt politiska liv — ljusglimten i nutidens och framtidens mörker — och härvidlag ha kvinnorna den stora missionen att fylla att aldrig i ord eller handling öka den klyfta, som så länge till vår obotliga skada skilt svensk från svensk. Partimotsatserna ha hittills lika skarpt accentuerats inom våra som inom männens kretsar, även om meningsskiljaktigheterna icke uppträtt i så aggressiva former.

Enighet är nu dagens lösen, redan varnas i våra inre förhållanden något av dess välsignelsebringande verkningar. I närvarande och kommande prövningar skall detta bli vårt lands värn. Den högre meningen för oss i jättestriden mellan Europas stormakter, vilken synes så förfärande meningslös, är måhända den att vi skola resa oss till att skapa ett luttrat och enigt Sverge. För den kampen böra Sverges kvinnor av skilda klasser och åskådningar samlas under fanorna.

Försvarsarbetet.

Ett mångtusenstämmigt rop förnimmes i dessa dagar från kvinnornas sida: "Vad kunna vi göra för det allmänna bästa? Landets landstormsmän ha gått ut för att bevaka och värna våra gränser, vi vilja ej sitta hemma överksamma." Tusen händer sträckas, viljan att arbeta, verka, offra är, kan man tryggt säga, levande och brinnande hos alla utan undantag. Detta är så naturligt och självfallet, så förenligt med enkel människo- och medborgarplikt, att det ej är något beröm- eller anmärkningsvärt. Ett motsatt förhållande vore i stället det naturvidriga. Ett folk, vars kvinnor i stunder av allmän fara icke vore färdiga till offer, skulle räknas som ett till undergång dömt folk. Dess bättre är detta något okänt i historien.

Vad det kommer an på är att planmässigt mobilisera de tusen tjänstvilliga händerna och att ställa de oräkneliga goda viljorna under disciplinär ledning.

Redan har en sammanslutning i detta syfte ägt rum med vårt lands drottning som centrum och några huvudstadens betydande män och kvinnor som ett generalråd, varifrån radier av hjälporganisationer skola utgå över hela landet. Dock, som drottningen uttryckligen betonade i sitt tal vid generalkommitténs konstituerande möte, något intrång på de redan befintliga hjälpföreningarnas arbete skall icke utövas, liksom dessa icke göra det på den enskilda

offervilligheten. Det är samverkan man vill åstadkomma, väcka känslan, att en står för alla och alla för en, och härigenom få en kedja slutet, däri av varje länks fasthet och uthållighet det helas styrka kommer att bero. Särskilt bör det kvinnliga hjälparbetet, som trots de goda ansatserna och det brinnande nitet ofta i brist på en ordnande plan runnit ut i sanden, underställt sakkunnig ledning bliva av effektivt och varaktigt värde.

Emellertid äro redan kvinnliga krafter i stor utsträckning i rörelse för att söka taga emot stormen. Så oförberett som det för mången vill synas har det stora uppådet ej kommit. De tillstramade politiska förhållandena inom vårt eget land och de varnande rösterna utifrån ha gjort hela detta år även för kvinnorna till ett landstomsår.

Främst bland de i försvarets tjänst arbetande organisationerna står utan gensägelse

Röda korset.

Med en världsassociations prestige och traditioner att repliera på har allt sedan Sverige 1864 anslöt sig till den samma år ingångna konventionen i Genève Röda korsets svenska kvinnoförening, såsom känt är, med oförtruten energi deltagit i det stora internationella verket. Under den långa fredstid vi haft bakom oss har aldrig kvinnoföreningen släppt den bärande tanken: "vill du freden, så rusta dig för kriget". Så väl inom centralföreningen i Stockholm som de 154 lokalföreningarna i provinserna har under årens lopp flitigt arbetats på förfärdigande och insamlande av förråd, lämpade närmast för sjukvården i fält, ehuru de respektive utrustningarna kunnat tagas i anspråk även för ändamål av mer fredlig natur. Ansenliga samlingar av sjukvårdsmateriel av olika slag ha således hopbragts, men när det nu på allvar slås alarm, hur otillräckliga synas de icke? Också arbeta Röda korsföreningarna nu överallt i landet under högttryck för att söka ifylla bristerna.

Allt sedan krigsutbrottet i Europa svajar Röda korsets banér över ett nytt huvudkvarter i Stockholm. Det är det Wallenbergiska palatset vid Kungsträdgårdsgatan, vilket allt sedan dess sista härskarinnas, fru Anna Wallenbergs, död stått tomt och nu upplåtits av hennes son, utrikesministern, till Röda korsets kvinnoförenings arbetscentrum och depå. I de salar, som förr voro skådeplatsen för så mången lysande fest, råder nu ett intensivt, av uppgiftens vikt och allvar präglat arbete, lett av skickliga och väl skolade krafter samt utfört av frivilliga händer.

Varje rum är anslaget till ett visst fack av sjukvårdsutrustningen, vare sig det gäller beklädnads- eller förbandsartiklar. Det är väldiga tygstycken som här förvandlas till plagg, de färdiga persedlarna ha växt till hela berg, förbandspaketerna bilda drivor, alla de stora salarna synas väl fyllda, med ett ord, de förråd, som ligga redo att efter rekvisition sändas till etappsjukhusen eller äro avsedda för fältlasarett, synas redan, av ögonmättet att döma, ganska imponerande. Likväl hur långt ifrån att motsvara behovet i händelse av ett krigsutbrott! Och nu måste man ju räkna med alla eventualiteter. Röda korset behöver därför allt det understöd av penningar, gåvor och arbetshjälp det kan få. Det kan faktiskt icke offras eller arbetas nog för Röda korset, denna hård, varifrån lindring och hjälp skall hämtas, när krigets hand slagit sina sår. Som en fosterländsk gärning av stor betydelse måste man hälsa varje ny insats i Röda korsets tjänst från den krets av arbetande damer, som drottningen för detta ändamål mobiliserat inom kungliga slottets murar, till de små Röda-korsföreningar, som bildats bland folkskolans elever.

Allt vad det frivilliga arbetet på detta sätt åstadkommit stannar inom landet. Den internationella överenskommelsen är i följd av det egna behovet tills vidare annullerad och inga sjukambulanser av Röda-korsstrar komma att sändas till utlandets krigsskådeplatser.

Till den självskrivna verksamhet som förelagts Röda korset, d. v. s. i främsta rummet sjukvården i fält och det som sorterar under denna kategori, kommer landstormens sjukvårdsutrustning såsom det för dagen mest trängande behovet. Några ord som motivering för detta behov torde icke vara ur vägen att i detta sammanhang nämna.

Till landstormen höra obligatoriskt alla vapenföra män mellan 32—40 års ålder, men dessutom ingå däri frivilliga män av alla icke värnpliktiga åldersklasser.

Landstormen är avsedd för hemortens, den egna härdens försvar. Den bör snabbast vara redo och avvärja första angreppet. Dess styrka och stora betydelse ligger till en stor del däri, att den är lätt samlad och lätt uppbyggd och därför kan stå färdig redan före de egentliga krigsföretagens början, under själva mobiliseringstiden och tiden för linjetruppersnas sammandragning.

Under denna tid har den utomordentligt viktiga uppgifter att fylla: bevakandet av kuster och landgränser samt tryggnandet av järnvägslinjer, landsvägar, skärgårdsfarleder och kanaler med därtill hörande broar, slussar, fyrar, tunnlar m. m. Den skall, när krig utbrutit, bland annat hjälpa den egna fälthären, t. ex. skydda truppernas förbindelse med det övriga landet, så att tillförseln av livsmedel, ammunition och övriga krigsförnödenheter ostört kan fortgå. Vidare utgör den naturligen alltid en motståndare, som fienden har att räkna med och som kan förorsaka honom åtskilligt avbräck.

Staten förser ej landstormsman med uniform; med undantag av vapen, ammunition och vissa fälttecken äger han att själv förse sig med utrustning, i första hand kläder. De, som icke kunna detta, erhålla visserligen i mån av tillgång ur kronans förråd, men det förstås av sig själv, att den privata handräckningen och offervilligheten äro av högsta behov påkallade. Och här är en uppgift särskilt anpassad för kvinnornas förmåga och

handlingsduglighet. Här kunna de gripa in praktiskt och med synligt resultat, och sedan Sverges väpnade neutralitetsförklaring utfärdats, har arbetet för våra landstormsmän samlat i en enda stor grupp kvinnor av alla åldrar och klasser, landsbygdens och städernas.*

Sedan sistlidne april existerar en förening, som har landstormens utrustning till sin huvuduppgift. Det är

Stockholms kvinnors landstormsförening.

Vid ett besök i den lokal, Narvavägen 26, där föreningen f. n. har sitt arbetscentrum, får man ett livligt intryck av stundens allvar och organisationens kraft, reda och fart. Fru Anna Broms, ordförande i styrelsen och det helas energiska och skickliga ledare, har ställt sitt eget präktiga och rymliga hem till landstormsföreningens förfogande. Den höga, luftiga trädgårdssalen och angränsande rum, vettande åt en för ett Stockholmshus så gott som unik företeelse — en stor, parkliknande trädgård — ha förvandlats till syateljé och lagerrum. De av Huskvarnas och Singers firmor gratis till disposition ställda symaskinerna äro här i ständig rörelse, tillklippning av underplagg försiggår i stor skala, hemarbeten utdelas till dem, som äro villiga motaga sådana, och de frivilligas skara utgör en aldrig sinande ström. — Packning och expediering av de färdiga persedlarna till intendenturen i 4:de arméfördelningen verkställas av särskilda hantlangare. Allt sker med precision och planmässighet. De av Röda korset fastställda modellerna användas strikt, ty fastän enligt föreningens program arbetet utföres självständigt och på strängt koncentrerade linjer, ställer sig landstormsföreningen och dess 70-tal lokalavdelningar i landsorten under Röda

* Vad som här meddelats om landstormen är hämtat ur en av Stockholms kvinnors landstormsförening utgiven flygskrift samt en otryckt sammanställning av dess uppkomst och ändamål.

korsets tecken och avlämnar till detsamma rapport över sin verksamhet.

Till denna hör även anordnande av kortare sjukvårdskurser, med ändamål att bibringa kvinnorna i så stor utsträckning som möjligt själva grundbegreppen om sjukvård samt de enklaste handgreppen därvid.

Kvinnorna och landet,

den i våras bildade kvinnoorganisationen, har även satt i gång en storartad hjälpverksamhet. Ursprungligen avsedd att verka för politisk upplysning genom anordnande av politiska kurser, spridande av valprogram m. m., har föreningen nu inriktat sin strävan på det praktiska försvarsarbetet, främst landstormsmännens utrustning och beklädnad.

Föreningen, vilkens ordf. är journalisten fröken Eira Hellberg och sekreterare fru Elisabeth Martin, har fått åt sig upplåten en hel svit av rum Vasagatan 3, där en talrik stab av frivilliga krafter, delad på olika sektioner, dagligen är sysselsatt. Utom tillverkande på platsen eller genom hemarbete av landstormspersedlar och för Röda korset avsedda förbandsartiklar söker man avhjälpa bristen på ytterplagg genom att uppmana till frivilliga gåvor av sådana av olika slag. När så befinnes vara av nöden, underkastas de respektive skänkta plaggen en lämplig upp rustning. Att härtill erfordras både sakkunnig och skicklig kvinnohjälp är naturligt.

De genom Kvinnorna och landet anskaffade persedlarna och gåvorna gå likaledes till landstormsintendenturen för att genom densamma fördelas.

Kvinnornas uppåd

är vidare en särskilt av världshändelserna betingad sammanslutning av huvudstadens kvinnor, "ett kvinnoråd", som i samråd med myndigheter och redan befintliga organisationer skall igångsätta en hjälp- och upplysningsverksamhet samt för övrigt vidtaga sådana åtgärder, som dag för dag befinnas nödvändiga.

Ordföranden i Svenska Kvinnornas Nationalförbund, fru Eva Upmark, har varit sammanslutningens initiativtagare, och hon har ställt några rum i sin bostad, Sibyllegatan 53, till disposition som uppåddets första samlingsplats. Själva upplysningsbyrån är numera förlagd till 14 Västerlånggatan.

Ordförande i uppåddets centralkommitté är Fredrika-Bremer-Förbundets ordförande, fru Agda Montelius. För övrigt vittnar förteckningen över dem, som anslutit sig till företaget, om i vilken grad Sverges kvinnor i dessa utomordentliga tider känna sig solidariska. Utan åtskillnad i fråga om parti, klass eller åskådning har här en systerlig sammansmältning ägt rum i ordets bästa bemärkelse.

Jämte deltagande i det direkta försvarsarbetet skall uppåddet så vitt möjligt söka inskrida hjälpande, rådande och förmedlande i det nödläge, vari den kvinnliga arbetaren oförskyllt blivit försatt genom den stora världskrisen.

Så vill man ordna och reglera det frivilliga arbetet, mottaga anmälningar av villiga arbetskrafter som ställa sig till disposition både för det redan igångsatta hjälparbetet och det som är under organisation. I skrivelser till fattigvårdsnämnden och livsmedelskommissionen har uppåddet bevakat kvinnornas intressen. — En tillfällig understödsverksamhet för att möta landstormsfamiljernas första trångmål har även interimsvi satts i gång.

* * *

Om man till här lämnade förteckning på de kvinnliga sammanslutningar, som direkt verka i vår väpnade neutralitets tjänst, lägger de äldre, beprövade kvinnoorganisationerna, vilka alla i större eller mindre utsträckning för tillfället skjutit sina egna speciella intressen å sido för att tjäna fosterlandets heliga sak, kan man väl säga, att Sverges kvinnor efter bästa förmåga söka fylla sin värnplikt,

Lotten Dahlgren.

Vår rösträttsfråga vid årets riksdag.

För elfte gången har frågan om kvinnans politiska rösträtt behandlats av vår riksdag, och ännu en gång har den fallit på Första kammarens motstånd. Det har skett i en tid av största oro och bekymmer för hela världen, då olika länders organiserade kvinno föreningar, däribland vårt lands, i känsla av vad som i dessa orostider kräves av alla landets innebyggare, för tillfället nedlagt sina speciella strävanden. Ty ehuru de av kvinnorna framförda önskningsmålen äro av dem uppställda för att rätten och hela folkets väl därigenom skola främjas, känna kvinnorna till fullo, att ingen kraft nu får splittras och att nu kräves, att allas ansträngningar koncentreras mot ett enda mål. I ögonblicklig, stark solidaritetskänsla, som medlemmar av folk, som fått de tyngsta bördor att bära, ha de därför trätt in i ledet och tagit upp sin del av arbetet för nationen i denna kritiska tid.

I de dagarna är det, som vårt lands riksförsamling ännu en gång ställt oss kvinnor utanför politiskt medborgarskap och samhörighet under ansvar med nationen.

Liberala samlingspartiets den 1 juli väckta förslag om politisk rösträtt och valbarhet för kvinnor, som av konstitutionsutskottets vänster tillstyrkts, avslogs lördagen den 22 aug. av Första kammaren med 76 röster, mot 46 för bifall.

I Andra kammaren gick utskottets förslag, som väntat var, igenom, med 107 röster mot 87. Sju sedlar befunnos vara rullade utåt och måste av denna grund kasseras.

Debatternas enda överraskande moment — av naturliga skäl kunde inte gärna något nytt förebringas vare sig från vänners eller motståndares sida — var justitieminister Hasselrots energiska uppträdande i Första kammaren för frågan. Som bekant hade regeringen vid den nya riksdagens öppnande på våren ej upptagit vår fråga bland dem, som komme att av regeringen föreläggas riksdagen. Justitieministern talade också endast från sin egen personliga ståndpunkt för att gripa, som han yttrade sig, det sannolikt enda tillfälle, som erbjöd sig för honom att i Första kammaren säga sin mening i denna stora fråga.

Hr Hasselrots anförande var en den varmaste vädjan till kammarens ledamöter att ge de svenska kvinnorna de rättigheter som deras nordiska systrar redan fått eller stå i begrepp att få. Han frågade om kvinnorna förut missbrukat de rättigheter, som givits dem, om de ej skött de tjänster de beklätt, om de ej fyllt sina uppgifter som stadsfullmäktige. Han menade, att själva det sätt, varpå kvinnorörelsen förts, den sans, som präglat den, väl vore ett bevis för att kvinnan är mogen för den politiska rösträtten. Och han vågade säga, att rätt är rätt, även om partiintresset inte talar därför.

För vår sak talade vidare i de båda kamrarna hrr Hellberg, Skarstedt, Edén, Pettersson i Södertälge och Lindhagen. En underlig motståndare var hr Boberg, vilken icke ens blev refererad i sitt eget partis större tidningar. Förmodligen skämdes man så pass för den minst sagt enkla

prestationen, att man hälst drog förtegenhetens slöja över den.

Den socialdemokratiska motionen om rösträttsstreckens borttagande, varigenom

ju även kvinnorna skulle nå fram till politiska rättigheter, avslogs samma dag av bägge kamrarna.

Sommardagar på Årsta.

Är det inte en riktig gammal sörmäländsk herrgård! Man ser framför sig en vitrappad, slottslik byggnad med höga, smårutade fönster och ett förnämt torn i barockstil. Fasaden springer fram i ett ståtligt trapphus med vapenprydd portal och urtavla under den blågula flaggan. Höga och raka resa sig stockrosorna runt väggarna. Stormhattens blå lyser grant bland vita liljor. Kring rabatterna med ljuvliga rosor i penséernas sammetsmjuka bädd sluter sig den låga välklippta buxbomskanten som en grönskande ram.

Vilken doft av potpourri och romantik över den gamla salongen däruppe! Långa smala soffor i vitt och guld och så det silvergrå och violfärgade randiga sidenet med de små handbroderade rankorna. Och alla de välbekanta ansiktena, som blicka ned från ramarna på väggen. Är där inte både Erik Gustaf och Malla och Jenny Lind, Carl Jonas Love och Adolf Lindblad! Det är nästan underligt, att hon inte sitter där livslevande själv, mamsell Fredrika, vid spinnrocken borta i hörnet, där den sista lindockan nyss tycks ha glidit genom hennes smala, vita händer.

Gästfritt har den gamla herrgården nu i veckor och månader stått öppen för tusenden och åter tusenden av gamla vänner och nya beundrare. Och vackra minnen har den med frikostig hand skänkt

dem. Rika och varma intryck av allt vad svenska kvinnor givit sitt land under ett halvt århundrade, flyktiga glimtar av gärningar, som ligga ännu längre bort i tiden, och inblickar i det nya, som gror och spirar för kommande dagar.

Vilka brokiga bilder draga ej förbi min syn, när jag sitter och tänker tillbaka på de skaror av människor, som denna sommar gästade Årsta! Till att börja med var det likt väldiga vågor, som välvde in genom dörrarna och hotade att rent fördränka oss stackare, som stodo därefter med ögon, öron och alla sinnen vidöppna för att vakta allt, innan vi ännu hunnit sätta glas över eller kedja fast vad som kunde locka de mindre nogräknade. Aldrig går den Kristihimmelsfärdsdagen ur mitt minne, när jag på kvällen tyckte, att jag varit med om minst ett par skeppsbrott i detta människohav, som oupphörligt slog ihop över mitt förvirrade huvud. — Men så kom där andra dagar, då individerna trädde mera fram ur massan, då man inte längre var "polis", utan "sakkunnig". Först var det alla journalisterna. De svenska fingo vi huvudsakligen i klump, bevekta deras hjärtan med en finare lunch och talade till deras förstånd i väl valda ordalag alltunder den gemensamma rundvandringen. Det renderade oss mer eller mindre — mest det

förra — förstående och vackra artiklar i kulturbladen landet runt och så det välbehövlige lagret av tidningar gratis hela sommaren på vårt läsrumsbord. — Sen kom där en och annan, som hade alldeles särskilda anlag för att förstå oss, Gerfred Mark och Selim, Maria Scholander-Hedlund och Elin Wägner. Dem fick man vara privatciceron för både timmar och dagar.

Den utländska pressen hedrade oss också förstås. Jag talar nu inte om de hundra fransmännen, som vi hade på te under den stora internationella kongressen i Köpenhamn och som så älskvärt konverserade oss om allt charmant och ravissant i detta underbara kulturland nära polcirkeln men som i sak aldrig kommo längre än till att det mystiska ordet "Arsta" betydde "l'exposition des femmes de Suède". Mer hade de absolut ingen lust att få reda på, fast alla skola veta, att vi flere dar i förväg repeterat våra bästa fraser om allt som de svenska kvinnorna strävat med i femti år. — Men där voro andra, som kommo en och en och som verkligen ville veta något och som vi följde tills de voro fullkomligt impregnerade med språkband och rösträtt, skolor och krubbor, sociala föreläsningar, donationer och drottning Sophia, "Ro" och andra ålderdomshem. Mest danskar och tyskar var det, men även från andra håll. Det lilla Luxemburg sände oss en mycket entusiastisk manlig representant, Finland glömde oss naturligtvis ej, och från Österrike kommo flere journalister, bl. a. den kända författarinnan och svenskvännen fru Eugenie Hoffmann. Hon gör säkert allt för att utbreda vår ära, när lugnare tider komma.

I allmänhet blevo ens meddelanden mottagna med sympati och förståelse. Men det hände ock, att man kom till oöverstigliga skiljemurar mellan uppfattningarna. Aldrig glömmer jag hur det var, när jag en gång gick igenom den svenska kvinnans arvsrättshistoria med en sydtysk tidningsman. Ingen svensk herre skulle ha sett mera förfasad ut inför den grövsta oanständighet från en dams läppar än den stackars tysken gjorde, när jag helt oskyldigt berättade, att kung Johan givit prästdöttrarna lika arvsrätt. Först stod mitt förstånd stilla, men så slog det mig som en blix, att karlen måste vara katolik. Min lilla protestantiska kommentar till lagen lugnade honom sedan åtminstone på ytan.

Journalisterna var det över huvud taget roligt att vandra omkring med. Om inte annat så hade de yrkesintresse.

Så var det damerna från alla sommarens kongresser. Fredrika-Bremer-Förbundet kom en dag i början av juni, då det var full orkan över Malmö. Vår vackra pergola med sin spirande grönska låg i en liten hög därute, och uppe i salongen lyfte vi trymåerna från väggarna, för att de inte skulle falla självmant. Men när alla gästerna väl räddat sig in och stoltheten över den rika skörd, som spirat ur det egna lilla fröet, tagit ut sin rätt, glömdes både de kringflygande tegelpannorna vid tornet och alla de vrängda paraplyerna. Aldrig har väl Årsta varit mera i feststämning än när de elektriska lamporna den kvällen lyste från taket ned över de blomprydda supéborden i den stora vita utställningshallen.

Där kom andra kongressbesök sedan, Röda korsets och Vita bandets och ingen-

jörssdamernas och vad allt de nu hette. För var gång var det att feja och blomstra och hålla små inledningstal och visa mer eller mindre förstående och intresserade skaror allt vad huset hade att bjuda.

En plats för sig inta förstås de besök, varmed våra kungliga hedrade oss. För dem utgjorde naturligtvis minnesutställningen över drottning Sophia centrum. Men skall jag för resten skvallra om deras specialintressen, så kan jag tala om, att språkbandet tilldrog sig den största uppmärksamheten både från kungens och kronprinsens sida, under det nog Vita bandet, barnavården, "Ro" och hemköket mera tilltalade de kungliga damerna.

Till ett riktigt gammalt slott hör ju även en fången prinsessa, och till sommarsagorna från Årsta hör också den om när dörren gått i baklås för småsessorerna inne i ett gästrum och vår lyckligtvis unga och viga vaktmästare fick klättra in genom ett fönster i andra våningen för att befria dem.

Ja, det vill aldrig ta slut, när man vill stöka om bland sommarminnena. Här komma förkämparna för den kvinnliga rösträtten, stolta över den svenska kartan med alla guldcirklarna, som markera röst-rättsföreningarna i landet. Andra få ingenting för sin själ, förrän de fått syn på den stora montern med alla bilderna över den svenska kvinnan i missionen. Här är den gamla damen, som bara lever i sin dröm att få inrätta ålderdomshem åt ensamma kvinnor och som skulle vilja förmå hela världen att köpa Ljusglimts tändstickor, som äro så vackert avbildade på en monterskiva därinne i "bostadsskåpet".

De unga föräldrarna komma också

och stanna i beundran inför Barnavårdsskolans "kätte", som synes dem så förträfflig, när Plutte skall till att krypa. Och fyra-femåringar vid mammas sida vilja nödvändigt leka med vår Lilli, den stora dockan, som sitter där så rosig och leende inom skranket. Ja, den "kätten", den har varit oss till stor nytta i sommar och vunnit många hjärtan, som annars skulle gått likgiltiga eller fientliga genom "kvinnosakskvinnornas Årsta".

Minst lika stor roll har naturligtvis skolkökslärarinornas förträffliga hemkök och demonstrationskurserna där spelat. De mest förhårdade gamla ungarhjärtan ha veknat inför all denna "sant kvinnliga verksamhet" och den "verkligt tilltalande företagsamhet" kvinnorna utvecklat inom detta sitt "naturliga område." Jag är övertygad, att en smula av glansen från köket för mången fallit försonande även över de andra "okvinnliga" tilltagen i hallen därutån.

Nog har den statistiska yrkesavdelningen varit till nytta och glädje för många, inte minst för mödrar, som velat överblicka arbetsmarknaden för sina döttrar och möjligheterna för dem att reda sig på sina inkomster. Kanske skulle det glatt dem ännu mera, om utbildningsmöjligheterna för olika levnadsbanor också varit belysta.

Alla de tacksägelser och välsignelser, som följt gästrummen och baden på Årsta, kan jag knappast tala om. De förra voro nog främlingarna mest glada åt, de senare vi själva, särskilt under julihettan. Vackra pengar kommo också under den bråda tiden in genom alla, som behövde vila, även om de flesta

Inte voro så trötta eller hade så gott om pengar, att de gjorde som ett herrskap, vilket enligt städerskans glädjestrålade meddelande hade "ligget för fyra å tjugefem."

Inte var det så svårt eller tröttsamt med alla dem, som ville se något eller kunde ledas till att se något på Årsta. Men vad skulle man göra med de hundraden, som dagligen strömmade in genom dörrarna utan att finna en hållpunkt för sina irrande ögon, som på sin höjd tittade in för att fråga var "matserveringen" fanns eller till och med var vi hade "ölstugan"? Eller med dem, som i modellerna bara sågo "disse härne små ignahimssamhällena", eller dem, som till sin stora besvikelse inte stötte på en modehandel eller en större slöjduppvisning? Och alla halvvuxna pojkar sedan, som huvudsakligen roade sig med att fingra på livräddningsbåten, sätta tummärken eller hundöron i böcker och album, dra häftstift ur anslag och svepa med sig så mycket utlagda broschyrer som möjligt, sak samma varom de handlade. Inte var det så lätt heller att svara på de frågor, som dagen lång haglade över en, tala om varför inte Döderhultaren var representerad på Årsta, att det inte var Fredrika Bremers kök som visades eller huruvida en känd hovpredikants änka i Stockholm tog emot inackorderingar. Tack och lov för den lilla gnista av humor man fått med på vägen genom livet!

— — Ja, så flög den ena dagen efter den andra av denna välsignade utställningssommar. Lite för kyligt i maj och svåra hett i juli, men ändå så på det

hela taget gott och lämpligt just för oss. Naturens stora reaktion mot värmen kom med åska och ett skyfall, som hotade att fördränka oss. Taket hade torkat ihop och var som ett såll, och det ville till, att allt vad där fanns av armar och baljor och fat mobiliserades för att rädda det hela undan förödelsens styggelse.

Men vad var den förödelsen mot den stormvåg, som gick fram över den glada sommarstaden den oförglömliga första veckan i augusti! Blotta fasan för kriget sopade bort människorna i hundraden och tusenden. Det tycktes bara vara frågan om timmar, innan allt skulle stängas och det dyrbaraste möjligen kunna räddas. Men dagarna gingo, långa, dystra och gåtfulla, och man nästan såg med häpnad på de enstaka vandrare, som trotsade allt och spatserade omkring på en utställning, medan ännu tåg och båtar gingo och man kunde något så när helskinnad komma tillbaka till de sina. Det var, som världen stannat i sitt lopp och aldrig skulle komma in i de gamla banorna igen. — Ett par tre dagar av orubbligt lugn till det yttre hos de styrande och pliktrohet hos dem, som hade att lyda — krisen var över och livet började åter länkas in i de gamla spåren, därnere likaväl som i det stora samhällsmaskineriet landet runt.

Nu ha de snart försvunnit, de korta sommarveckorna. Med stolthet och glädje ha vi svenska kvinnor utövat gammal nordisk gästfrihet i vårt eget slott. Mätte vi få göra det i ostörd ro in i sena hösten!

Susy Silfverbrand-Erikson.

Sommarens möten.

I vårt nordliga klimat, där ett fåtal månader i årets mitt genom långa ljusa dagar, härlig grönska och mer eller mindre odisputabel värme på det behagligaste kontrastera mot det färglösa grådask eller den bistra frostighet, som månadernas överväldigande majoritet lärt oss att bära med resignation, är det just i klara sommar-dagar, de af naturen mest gynnade, som man med förkärlek kallar människor samman till arbete och överläggning för gemensamma intressen. Den givna följdén härav blir att våra somrar utmärka sig för en påfallande rikedom av möten och kongresser.

Från denna regel utgjorde ej heller innevarande år något undantag, till dess den världskris utbröt, vars tunga hand med förlamande tryck nu vilar över krigförande och neutrala folks fredliga odling. I dessa ödesdigra dagar, då trötta tankar spörjande kretsas kring den ovissa framtidens problem, är det med en förnimmelse liknande lättnad man i minnet återkallar tilldragelser från den ljusare värld, som var vår före sistlidne förste augusti. Bland särskilt erinransvärda tilldragelser under juni och juli äro en del större och mindre kvinnomöten, som Hertha ej hittills haft tillfälle omnämna.

Främst i raden av dessa möten ställes lämpligen K. F. U. K:s världskonferens, vilken som bekant hölls i Stockholm den 10—18 juni. Tillslutningen var livlig, och deltagarna representerade åtminstone fyra världsdelar. Att döma av vittnesbörd från dem, som voro i tillfälle att följa kongressens arbete, förefaller det som utbytet av konferensens överläggning också varit fullt å nivå med dess planetariska omfattning.

Det skulle föra för långt att här ingå på en redogörelse för olika talares föredrag, kanske är tidpunkten även väl sen för ett sådant tillvägagångssätt. Vi in-skränka oss därför till att konstatera det

starkt utpräglade drag av praktisk kristendom, som vid sidan av den kontemplativt religiösa uppgiften genomgick konferensen. Som huvudämne för förhandlingarna hade uppsatts: "Kvinnans plats i Guds världsplan", och med utgångspunkt härifrån behandlades just bl. a. kvinnorörelsen, kvinnans medborgerliga plikter och hennes utbildning för det offentliga livet, samt rent praktiska frågor som kvinnans ställning i handel och industri, tjänarinnefrågan, emigrations- och immigrationsproblemet. Det är med en känsla av djup tillfredsställelse som vänner av kvinnligt framåtskridande notera den praktiska läggningen hos det inflytelserika kristliga världsförbundet, vilken kommer det att söka omsätta sina ideal även i åtgärder för kvinnans medborgerliga, sociala och ekonomiska höjande. Att kvinnorörelsen för sin vidare utveckling endast har allt att vinna av en intresserad tillslutning av alla goda krafter ligger i öppen dag.

För att följa den tidiga sommarens händelser på kvinnokongressernas område förflytta vi oss nu från den svenska huvudstaden till den danska. På inbjudan av Dansk Kvindesamfund, som på ett briljant sätt skötte sitt värdskap, försiggick i Köpenhamn den 10—12 juni det andra nordiska kvinnosaksmötet. Den första sammankomsten av detta slag hade hållits i Kristiania tolv år tidigare.

Programmet för Köpenhamnskongressen och de svenska talarnas namn äro förut bekanta för Herthas läsare. Fem skandinaviska länder voro representerade vid mötet: Danmark, Norge, Finland, Island och Sverige. I Odd-Fellow-paläet, där sammanträdena höllos, arbetades flitigt från tidiga morgonen till sent på eftermiddagen.

Den första arbetsdagen ägnades åt familjerätten, ett ämne, som valts både med hänsyn till dess stora vikt för kvinno-

världen och därtill att genom särskilda kommissioner en skandinavisk lagstiftning i frågan förberetts. Det förelåg därför ett dubbelt skäl, varför skandinaviska kvinnor skulle framföra en gemensam opinion i ämnet. Ett allmänt orienterande inledningsföredrag hölls av danske professorn Viggo Bentzon, som lett den skandinaviska kommissionens arbete. Övriga huvudtalare voro fru Anna Bugge-Wicksell angående egendomsförhållanden mellan äkta makar, den norska höjesteretsadvokaten Elise Sem, som berörde förhållandet mellan föräldrar och barn, samt en ung danska, overretssagförer Astrid Rickman, vars anförande behandlade äktenskaps ingående och upplösning. Efter slutad diskussion fattades en resolution, vari det andra nordiska kvinnomötet uttalade sin anslutning till det hittills vunna resultatet av familjerättskommissionens arbete och sin förhoppning att kommissionens fortsatta verksamhet skulle förskaffa likställigheten mellan man och hustru fullt praktiskt erkännande. Dessutom uttalade mötet som sin uppfattning, att kvinnors deltagande i de nordiska familjerättskommissionernas arbete vore av nöden.

Barnavårdslagstiftningen och frågan om sårförbud för kvinnliga industriarbetare upptogo den andra arbetsdagen. Vid den första frågans behandling väckte fröken Helene Bergs redogörelse för barnskyddet i Danmark särskild uppmärksamhet. Danmark framstod som det land, där utvecklingen i detta stycke nått längst. Beträffande sårslagstiftningen för arbeterskor rådde med undantag av två, säger två, personer i den stora församlingen en fullständig enighet med afseende på en sådan lagstiftnings förkastlighet. En av huvudtalarna i detta ämne var den danska yrkesinspektören fru Julie Arenholt, som förra året höll ett föredrag i Stockholm i samband med Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte.

Tredje mötesdagen samlades en trängre krets mötesdeltagare ute på Marienlyst, dit färden företogs i kungliga automobil-

klubbens vagnar, som välvilligt ställts till mötets disposition. En liten parentes: skulle en sådan uppmärksamhet mot ett kvinnosaksmöte vara tänkbar från den svenska kungliga automobilklubben? Från denna lilla tankeutflykt återvända vi till Marienlyst, där efter intagen lunch överläggning hölls om fortsatt skandinaviskt samarbete i kvinnofrågan. Intresset för ett sådant samarbete, som troligen fanns hos de flesta kongressdeltagarna redan före mötet, hade endast kunnat stärkas av de gångna förhandlingarnas erfarenheter. Alla hade ett intryck av att problemställningen i de skandinaviska länderna med avseende på de behandlade frågorna var densamma och att man med avseende på arbetssätt och vunna erfarenheter kunde ha åtskilligt att lära av varandra. Under sådana omständigheter beslöts vidtaga åtgärder för organisation av fortsatt samarbete. Finska kvinnor inbjödo till kongress i Helsingfors 1918, och de svenska delegerade föreslogo att ett mindre skandinaviskt kvinnomöte skulle sammanträda i Stockholm 1916 för att behandla organisationsfrågan.

I samband med kongressen i Köpenhamn hölls där ett offentligt kvinnorösträttsmöte, som på grund av frågans gynnsamma läge i Danmark och de synnerligen framstående talarna fick ett mycket festligt förlopp.

Av naturliga skäl har staden Malmö under innevarande sommar, då den erbjuder en stor utställnings lockelser, varit den svenska kongressstaden par excellence. Samtidigt med den nu beskrivna kongressen pågick i Malmö Röda korsets kvinnoförenings årsmöte, i vilket ej mindre än 300 personer deltog. Särskild uppmärksamhet väckte frågan om utbildningen av en reservkår av sköterskor för sjukvård i fält. Meningarna om en sådan åtgärds lämplighet voro mycket delade. Av lämnade redogörelser framgick, att föreningen under det senaste året genom Balkankrigens inverkan fått sin verksamhet mycket utvidgad. I skrivande

stund, då krigets åskor dånar över Europa, torde Röda korsets kvinnoförening stå inför arbetsuppgifter större än någonsin förr. Allt tyder också därpå, att föreningens är de stora kraven vuxen.

I mitten av juli gästades Malmö av ännu en årsmöteshållande kvinnoförening. Det var denna gång Vita Bandet med mötesdagar 12—14 juli. Från detta möte, vid vars öppningshögtidlighet kronprinsessan deltog, äro att anteckna resolutioner för lokalt veto och kvinnorösträtt och uttalanden mot prostitutionens reglementering.

Sommarens stora flickskolemöte gick av stapeln den 11—13 juni i Linköping. Mötet uttalade sig för seminariebildade kvinnors rätt till universitetsstudier. Professor Lundell från Uppsala utvecklade några nya synpunkter för den högre kvinnobildningen. Talaren kom via den sjunkande äktenskapsfrekvensen och våra dagars kinkiga tjänarinnefråga till det i och för sig förvånande resultatet att den modernaste "högre kvinnobildningen" skulle framför allt ta sikte på de unga flickornas duglighet i kökssysslor. Att professorn mötte en del mothugg är förklarligt.

Mötets sista dag höll fröken Anna Sandström ett uppmärksammat föredrag om flickskolans ställning i förhållande till de andra läroverken. I den därpå följande diskussionen kritiserades realskoleexamensinstitutionen.

Detta är en mycket knapphändig och mycket ofullständig redogörelse för sommarens möten, men det sagda måste under nuvarande förhållanden vara nog.

Axianne Thorstenson.

351,454 namn.

Det blev slutsumman på de namn, som sattes under de svenska kvinnornas opinionsyttring för full politisk medborgarrätt. Bunden i 30 stora folio-band överlämnades den till riksdagen torsdagen den 2 juli samtidigt med att en deputation bestående av L. K. P. R:s verkställande utskott och representanter för rösträttsorganisationerna i Sverges alla län och Stockholms stad, tillsammans 43 personer, uppvaktade statsministern.

Vid uppvaktningen uppläste L. K. P. R:s ordförande, fröken Signe Bergman, den skrivelse, som samtidigt med opinionsyttringens överlämnande tillställdes riksdagens alla ledamöter, en historik över vår rösträttsrörelsens utveckling och en framställning av vad Sverges rösträttskrävande kvinnor hoppades av Sverges män.

Statsministern, som med stor uppmärksamhet tog del av de upplysningar, som lämnades, preciserade regeringens passiva ställning till frågor, som lågo utanför det speciella syfte, varför den bildats. Han uttalade emellertid sin tillfredsställelse över vissheten om att de hundra tusende kvinnornas strävande efter medborgarrätt vore förestavat av omtanke icke blott om egna krav utan även om landets väl.

När detta skrives, har riksdagen hunnit ge sitt svar till det krav, som stöddes av de 351,454 namnen. Det blev avvisande. Nu tränga sig andra ting, tunga och krävande, i förgrunden, vi skjuta själva för den närmaste tiden undan kampen för vårt politiska medborgarskap. Men vi komma igen med vår begäran. För landets som för vår egen skull.

Glimtar utifrån.

Bertha von Suttner, den stora aposteln för den impopuläraste, den i ord och dåd grövst förhånade av samtidens framtidsidéer, sände kort före sin död till »Frauenbund der Deutschen Friedensgesellschaft» en varm och kraftig uppmuntringsskrivelse, offentliggjord i *Die Frauenbewegung* 1 augusti — mobiliseringsorderens dag!

»Det kommer inte att bli så alldeles lätt för er», heter det, »att verka för de pacifistiska idealen. Även bland kvinnorna själva torde många motståndare stå upp mot er. Det är alls inte riktigt, vad åtskilliga påstå, som i fredsrörelsen endast se en omanlig sentimentalitet, att alla kvinnor av naturen äro avoga mot krig. — Nej, bara de framstegsinnade kvinnorna, bara sådana, som ha uppfostrat sig till socialt tänkande, äro det, de som ha kraft att lösgöra sig från tusenåriga institutioners tryck och tillika kunna uppjuda kraft att bekämpa dem. Den tid nalkas, då kvinnorna skola äga säte och stämma i folkens rådsförsamlingar, och det skall då bli dem möjligt att icke endast protestera mot vad de insett vara ett kulturfördärv utan praktiskt medverka till förhållandenas omdaning.»

Vidare påpekas, huru många manliga krafter som redan arbeta på att »sätta stopp för de till outhärdlighet stegradе rustningarna, försona de mot varandra upphetsade folken och avslöja de intriger, som bedrivs av vapenfabrikationens intressenter». Från politiska och ekonomiska, logiska och sociologiska synpunkter har det bevisats, att krig icke betalar sig, alltså är en dårskap; men därtill kommer ännu en synpunkt, vilken Bertha von Suttner särskilt anbefaller kvinnorna, emedan den sålän beaktas av män: hjärtats, godhetens, kärlekens, och enligt den är kriget en förbrytelse. »Vänta bara, tills alla detaljer från Balkanstriderna komma till vår kännedom — de fördrivna, de massakrerade, de ihjälsvultna, de levande brända — nej, detta allt får man inte vända sig bort ifrån. Allt det eländet måste man se i ansiktet, men icke för att beklaga det som olycka utan anklaga det som uselhet! Ty det är ingen

elementarkatastrof, det är frukten av mänsklig förblindelse och mänsklig känslolöshet. Låt om oss alltså icke avskräckas av förebräelsen för sentimentalitet . . .»

»Die Friedens-Bertha» fick inte uppleva den brakande reklam Europas styresmän behagat anordna för hennes livsmål. Henne hade den näppeligen skrämt. Hon var orubblig, och hennes sista ord, viskade till vännerna kring dödsläget, lydde: »Haltet aus — die Waffen nieder!»

De maktlösa. Den 4 aug. hölls i London ett stort krigsopinionsmöte, till vilket förslag utgått från arbeterskeorganisationer och som anordnats av Internationella rösträttsalliansen. Mötesreferenten i *The common cause* (7 aug.) påpekar, att man på förhand icke kunde gissa sig till vilken ton och anda skulle komma att råda inom denna i största hast hoptrummade församling. Auditoriet visade sig emellertid besjälade av en högst bestämd mening: protest mot krig i allmänhet och mot Englands deltagande i det europeiska kriget i synnerhet. De talare, som likt mrs Fawcett manade till resignation och upptagande av bördan, som nu en gång hade pålagts dem av de maktthavande, mottogos med kyla, under det mrs Bartons förklaring, att krig ställas till av en del diplomater och finansmän samt Jingopressen, väckte entusiastiskt bifall. Rosika Schwimmer fick publiken att rysa genom sina skildringar av de fasor, som redan börjat härja i Ungern, och en tysk talarinna hälsades — märkligt nog — med en ovation.

Mötets resolution, som av Internationella rösträttsalliansen överlämnades till de utländska sändebuden och sir Edward Grey, är längesedan spridd genom pressen — och förgäten, likaså Alliansens vädjan till drottningen av Holland.

De som icke tillfrågas. Bostontidningen »Woman's Journal» för 8 aug. inledes med en liten fetstilsartikel under rubriken »Not consulted». Den framställer i få och skarpt träffande ord den skymf, som har tillfogats Europas kvinnor, och slutar med en maning

till de amerikanska kvinnorna att skynda på med sitt frigörelsearbete för att undgå risken av en dylik nesa.

En ny barmhärtighet. Bayerska rösträttsföreningen har utfärdat ett upprop till förmån för »de många hundra tusen trogna hästar, som aningslöst föras fruktansvärda lidanden till mötes». Man ber »alla tyska djurvänner» om penninghjälp för att kunna ut-sända samariter, som efter drabbningarna

skola gå omkring på slagfälten och frälsa de sårade och utslitna hästarna med ett nådeskott.

Barmhärtigheten blir allt ömsintare, allt förtänksammare, alltmer raffinerad. Grymheten däremot tycks sakna utvecklingsmöjligheter, den är sig tröttsamt lik från sekel till sekel. Därför tar det sig allt groteskare ut för var gång de bägge makterna ånyo stöta ihop.

Tysk sommaridyll 1914.

Det är junisöndag i Wannsee. Vågorna vimla av sorglöst glada berlinare, och ångbåten, som tar oss över sjön till Svenska Paviljongen, är till trängsel fylld. På den omtyckta restaurangens breda terrass finns knappast ett bord ledigt, en slump ger oss plötsligt ett under de stora träden.

«Oss», det är K. J. och undertecknad samt vår gästfria tyska värdinna för dagen, fröken Else Trott, medlem av «Frauenkapitals» redaktion.

Det svalkar från sjön och allt är ganska gott denna vackra junieftermiddag. Samspråket är livligt på alla kanter; för oss berättar fröken Trott om det stortartade företag hon är med i.

Det är kvinnornas egen bank i Berlin, Frauenbank. Själva hade vi föregående dag gjort ett besök i den ståtliga lokalen vid Motzstrasse, Berlin-Wilmersdorf, nu lyssna vi ivrigt till de intressanta och kompletterande uppgifter fröken Trott ger oss. «Frauenkapital», i vilken hon arbetar, är Frauenbanks egen tidskrift, så hon är på det närmaste förbunden med det stora banbrytande affärsföretaget.

Vad är det? En plötslig skiftning i det glada sorlet omkring oss.

Kyparen står bredvid fröken Trott. — Har «meine Damen» hört, att österrikiske tronföljaren och hans gemål blivit mördade?

Det har mörknat över sjön. Solen står bakom skogsranden, och Wannsee ligger i skugga. Framför de spikade extrabladen samla sig mänskorna i skockar.

På ångbåten tillbaka över sjön är det upprört stilla bland de packade massorna. Serajevo, Serajevo — om ingenting annat talas det. Aftonglöden brinner i väster och drar lysande röda strimmor i det mörka vattnet.

Vi skiljas från fröken Trott med ett «auf fröhliches Wiedersehen» i augusti i Berlin.

Dagen därpå ljuder på alla Berlins gator tidningsförsäljerskornas hetsande rop: «Ausführlicher Bericht über das furchtbare Attentat!»

*

Tre ljuvliga sommarveckor i Losch-

witz. Vila och ro — som om intet mera hände i världen. Endast att vi varje dag råka våra österrikiska vänner, Rosa Mayreder med man, som hålla till på Weiser Hirsch. I massan av de många slaverna, som hängivet bruka dr Lahmanns kurmetoder, bilda vi en liten germansk koloni, som troget håller samman.

Den dag vi skildes från våra österrikiska vänner, den 23 juli, överlämnade Österrike sitt ultimatum till Serbien; de visste inte av något skäl för att ändra sin förut uppgjorda plan att tillbringa fyra veckor i Südtirol.

Vår väg gick till Leipzig och "Bugra", den stora internationella bokkonstutställningen.

Mitt emot varandra vid Nationernas gata lågo Österrikes och Rysslands paviljonger. Litet längre bort Frankrikes. Tyskland dominerade det hela.

Det kolossala Völkerschlachtdenkmal på sin konstgjorda kulle reste sig bakom utställningsområdet. En kall, blåsigt dag voro vi däruppe, vi följde med skocken in i Ruhmeshalle, det väldiga rummet inne i monumentet. Vaktmästaren höll sitt vanliga, inlärdade tal om den vunna jättesegern. Uppe på galleriet sutto fyra jättar av sten — symboliskt på vakt om Tysklands ära och frihet.

Bland "Bugras" kulturskatter glömde man snart, att man gick på tredagar-slaget mark.

Någon dag senare reste vi till Heidelberg.

*

Den gamla staden vid Neckar! Där låg den med sin långa gata, sitt gamla torg. Neckar brusade och sjöng, och uppe på höjden hade den kända teater-

dékorationen svept sig i ett rostblått dis, som gjorde den förnämt skön som en drömsyn.

Naturligtvis hamnade vi i Scheffelhaus. Var skulle vi bo, om inte där man har den mest bedårande utsikten i hela Heidelberg, där, varifrån man kan följa de nyckfullt skiftande synerna av slottet i olika dagrar, där Neckarbruset aldrig tystnar dag eller natt. Och där Karl Heinz verkligen har älskat sin Käthe; för sex mark kan man få bo i den autentiska Karl-Heinzdubblen och beskåda porträttet av Henrik den femtonde (eller sjuttonde vilket det var) av Reuss-Köstritz. Och uppapperskan på Scheffelhaus heter naturligtvis alltid Käthe.

Men hotellet heter Scheffelhaus, därför att Scheffel brukade hålla till där med sina vänner, och det är fullt av Scheffel-autografer och relikter.

Det är livligt på Heidelbergs gata. Man står i grupper på trottoarerna. Över allt lysa studenternas brokiga kärmössor. Fram och tillbaka böljar mängden av människor i den mörknande kvällen. Det är en oro — och ändå ett lugn — som vi inte förstå oss på. Vad är på färde i den gamla studiestaden?

*

Tar man spårvagnen utanför Karlstor, kan man åka i ett sträck den underbart vackra vägen längs Neckar till Neckargemünd. Då är man på väg till Dilsberg, en otroligt liten stad, med 900 innevånare, uppe på en bergstopp. Stads-muren drar sig runt det lilla samhället ytterst där kullens branta stigning går över i platån, på vilken staden är byggd. Endast en smal gångstig finns det plats

för utanför muren, innan slutningen stupar nedåt. Den branta vägen uppåt från bygden går i stark sicksacklinje, med underbara blickar ut över Neckardalen och de blåa höjderna.

Vi strävade dit upp i en ljuvlig eftermiddags stillhet. På spårvagnen till Neckargemünd hade extrabladd utdelats med väldig fetstilsrubrik: *Deutschland in drohender Kriegsgefahr*.

Uppe i Dilsberg var man väl ifrån alla orosrykten, tänkte vi.

Men på världshuset "Zur schönen Aussicht" utanför stadsporten kom man över oss. Visste vi något om kriget, var det krigsförklaring? Flammande, förgråtna ansikten, skälvande röster och mitt i all ångesten stor jakt på en förirrad höna mellan borden. En ung dam satte sig ned vid skänkbordet och började snyfta överljutt, mitt emot henne slog en annan sig ned och gjorde sällskap. Vi förklarade, att det ännu inget krig var därnere i världen, bara "drohende Gefahr" ... Men man visste bättre i Dilsberg.

Då vi trädde in genom stadsporten, stod urbefolkningen samlad på gatan. Unga män, barn och gubbar, med liar på axeln, så som de kommo från skördearbetet. Innanför porten spikade en "Beamter" en kungörelse: *Kriegstillstand är proklamerat* etc.

Inte ett ord yttrades. På den steniga, slingrande gatan med de bofälliga korsvirkeshusen som bakgrund stodo de fattiga människens tysta grupper. En gammal kvinna snyftade till ett enda tag. En ung gosse mitt framför mig höll i ett fast grepp de båda liarna över sin axel och såg och såg på den storhertiglga kungörelsen.

En mera välklädd mansperson, troligen Dilsbergs skollärare, steg äntligen fram och bröt tystnaden. Mobilisering är inte krig, menade han — som vi —, men "i natt vaknar den tyske Michel upp, han sover över huvud inte så som förr!"

Vi sökte oss fram genom den lilla osannolika staden. Gödselhögarna doftade, hönsen spetade kacklande omkring och en munter svart get hoppade fram och bekantade sig med oss. Trasiga och smutsiga ungar samlade sig i skockar för att titta på främlingarna. Där stadsmuren rasat och från den gamla borgruinens tornaltan öppnade sig blå lointainer, vågiga höjder och kullar, som drogo sig bort i gyllene aftonljus, och nere i dalen glittrade Neckars silvreväg. En idyll — där krigstillstånd proklamerats.

Vad visste vi ännu om allvaret av det hela, när vi dagen därpå reste till Mannheim för att K. J. skulle få se Rhein! Hon fick se den — mellan de eskorterande soldaternas bajonetter och utan att få stanna ett ögonblick under passerandet av Rheinbron ("Das geringste Stillstehen wird streng bestraft.") Vid brohuvudena glänste gevärsmynningarna mot oss.

Vi började förstå att det var allvar. Och mobiliseringsordern hade kommit.

Vi förstodo fullkomligt, att det var allvar, när vi inte kunde komma loss från Heidelberg. Alla förbindelser avbrutna, endast militärtåg och militärtåg i oändliga räckor. På gator och vägar byggdes barrikader av soldaterna för att hindra spionbilerna att passera. Vilda rykten korsade varandra. En fransk flygare nedskjuten i Neckargemünd, kung Peter med 20,000 man tillfångatagen av österrikarna, 80 miljoner i franskt guld, packade i

konservdosor för att smugglas igenom till Ryssland, beslagtagna. Vi behövde knappast extrablad, ty alla nyheterna serverades kryddade på Scheffelhaus till frukost, middag och kväll.

En skön morgon satte "Käthe" fram frukostbrickan i pergolan med budskapet: "England macht mit!" I den stunden kände man sig nästan helt tysk.

Men inne i "Ritters" välvda gamla matsal hade den myndiga uppasserskan tidigare en kväll slängt fram ett av de första krigsbudskapen med ett: "Es giebt eine grosse Schweinerei — es giebt einen Weltkrieg!"

Dagarna gingo, underbara sommardagar med sol och all naturens frid i de stora skogarna, över de blåa höjderna kring Heidelberg. På Scheffelhaus voro vi de enda gästerna, förutom en inkvarterad lantvärnsman, som i all gemytlighet upptagits som familjemedlem av värd-folket.

Inte sågo vi heller några främlingar längre på Heidelbergs gator. Blott en ensam amerikan på kafé Krall, som på den mest utdragna amerikanska bittert beklagade sig för värden över sin ofrivilliga fångenskap.

Och inte ett meddelande hemifrån! Allt avskuret, allt avstannat. Endast dessa oändliga tåg av soldater, som gingo, gingo och gingo, vart? Det visste de ej själva.

Det blev som ett lufttomt rum, det var som kvävning, som fysisk smärta.

Så äntligen möjligheten att resa! Men bara till Mannheim, för att få nödiga papper från svenska konsulatet, förklarade man på Heidelbergs "Bezirksamt". Och dit ville vi minst av allt, vi hade sett tillräckligt om mannheimarnas främlingsfient-

lighet i tidningarna — och passagen över Rheinbrücke hade vi i färskt minne.

Till Mannheim kommo vi emellertid på "Kleinbahn", statsbanornas tåg gingo alltjämt inte.

På svenska konsulatet satt en ung man, som befanns vara svensk men som inte ansåg sig kunna intyga, att vi i voro svenskor. Telegrafering till svenska legationen i Berlin, en hel dags uppehåll, äntligen intyg från konsuln att vi voro svenska undersåtar och så i väg från Mannheim, där vi haft den utsökta erfarenheten att förföljas av en alltjämt växande skara gatungar, som i fosterländsk harm titulerade oss "Spionen".

På väg, norrut, mot Sverige. Det kändes knappast som verkligt. Alla råd om att stanna ännu några dagar, "tills det blev bättre", förkastade vi. Åh, att endast sitta på ett tåg mot norr.

Hamburg och över Danmark är enda vägen, hade man sagt oss på konsulatet i Mannheim. Samma besked hade vi fått i Frankfurt. En tidig morgon sitta vi således på "persontåget" från Frankfurt med biljetter till Hamburg på fickan. Hur långt skulle vi komma den dagen?

Vi kommo till Göttingen kl. 11 på kvällen, efter femton timmars järnvägsfärd. Hur många militärtåg hade vi mött under vägen, med lövprydda vagnar och hurrande soldater! Med någon kvarts timmes uppehåll mellan varje gingo dessa laster av människor oupphörligt — mot väster, mot gränsen, mot de slaktningar vi nu börja få underrättelse om.

Det var beundran och respekt, som dessa män ingåvo. Det lugna, fasta uttrycket, den starka tillförsikten, ordningen, precisionen av det hela.

Och det goda humöret! Det var inga nedslående saker, som lyste i kritskrift på vagnarnas utsidor.

“Rundreise Paris—Petersburg über London“, “Französische Rothosen werden gebügelt“, “Wilhelm der II, Kaiser von Europa“. Man log, även åt överorden. Det var män, som behövde allt vad de ägde av mod och hopp, som skrivit det, — mot dem stod ju nästan hela Europa.

På de långa perrongerna vid de många stationerna, där vårt tåg höll, hade Röda korset förplägning för soldaterna. Vi andra fingo se oss om hur vi kunde få oss något att äta, all vanlig servering var borttagen. Men av de kolossala bergen av “belegte Brötchen“ fanns nästan alltid något kvar, när soldaterna fått sitt, och gav man då något “für's Rothe Kreuz“ kunde man rädda åt sig en skinksmörgås och en lemonadflaska — om man inte som dryck föredrog en mugg kaffe ur de stora såarna, som ständigt påfylldes.

I bomullsklänningar och stora förkläden stodo damer av alla åldrar bakom borden och skötte serveringen, raskt gick det undan. Gamla distingerade herrar hjälpte till. Här kommer en med en spann kaffe, “wünschen Sie?“ frågar han fryntligt och höjer den upp mot kupéfönstret. Unga flickor springa längs tåget med “Liebesgaben“ åt soldaterna, cigarrer, vykort, frukt. Jag får i förbifarten några härliga plommon och aprikoser för en blank slant till Röda korset.

Så går det i långa dagsresor, med kvarter varje natt på ett nytt hotell. Göttingen, Hamburg, Flensburg, Fredericia — men då äro vi också i Danmark. Hemma, tycka vi!

Innan dess ha vi haft några spännande

stunder. Kejsar Wilhelmskanalen. Tåget stannar, vi se en kolossal järnvägsbro på höga pelare över glittrande vatten. Alla ur tåget! Befallningen är kort och bestämd. Allt gepäck måste medtagas, och tåget är alldeles tomt, när det långsamt ångar i väg över den nu för Tyskland mera än någonsin dyrbara kommunikationsleden över vattnet.

Vi stå där med våra tre tunga handkappsäckar. Hur långt att gå? Tre kvarts timme ungefär sandig väg till färjan, omöjligt helt enkelt.

Räddningen kommer i form av en förtjusande ung fru med en liten sagoprins i blå sammetsdräkt vid handen. Det är överstelöjtnantens fru i Rendsburg, som har en beställd vagn till mötes, och hon tar de två okända svenskorna med gepäck och allt i sin vagn. Vi kommo verkligen i tid över på andra sidan.

Så är det visitation före gränsen. En uniformerad individ med revolver i hand befaller oss att stiga ut, taga med allt vårt gepäck och öppna det. Vi ha massor av dyrbara papper, som kunde bli missförstådda, men faran drar strax förbi. En svensk dam, tillfällig reskamrat, sträcker fram sitt pass, och den uniformerade, sannolikt utled på visitationer, lämnar oss i fullkomlig fred.

Och så äro vi över på danska sidan. Vi räcka varandra händerna till ett fast handslag. De sista tre tyska soldaterna med gevär för fot försvinna ur sikte, och tåget rullar fram över dansk jord.

I Danmark — och ändå inte det Danmark vi äro vana vid. Köpenhamn är ej att känna igen. En tyst stad, där allvarliga människor stå stilla bredvid varandra utan att byta ett ord inför de spi-

kade krigstelegrammen. En beklämmande stad, där man har svårt att andas.

Till Malmö gå endast tre båtar om dagen. Vi ta sju-båten på kvällen, men färden är längre än vanligt. En underlig gir ur kursen, så slår båten back i halva Sundet, en liten svart motorbåt håller upp vid sidan — det är minlotsen, som lämnar oss.

Ljuskastarnas strålfloöden korsa den mörknande vattenytan. Ljusen på svenska sidan bli flera och flera.

Landgången har hakats fast. Stadsbuddet frågar på bred, trygg Malmöskånska vilket hotell vi ska till, och plötsligt faller det oss in, att hädanefter kunna vi tala svenska högt och oförskräckt.

Ellen Kleman.

Årsta har nu skickat ut sin prydligt illustrerade katalog på svenska och tyska språken. Ett närmare omnämnande måste uppskjutas till Herthas nästa häfte, vi vilja nu endast påpeka, att den intressanta lilla publikationen kan rekvireras från Årsta, Baltiska Utställningen, Malmö, eller från Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm, till ett pris av 35 öre.

Hollands kvinnor.

I ett meddelande, daterat Rotterdam, 10 aug., skriver Martina Kramers följande om de holländska kvinnornas verksamhet i dessa dagar.

Kvinnorna i de av kriget hemsökta Kländerna måste avundas oss, som äro befriade från dess gissel. Vi där- emot följa med den djupaste medkänsla mödrarna i de stridande nationerna i deras oro och fruktan för sina kära.

Om kvinnorna tillåtes ha en röst med i folkens öden, för visso skulle de göra en ända på kriget.

Holland har icke krig, men då mobiliseringsordern kallade, förnummo vi oron och verkningarna av den finansiella krisen lika fullt. Den aktiva delen av den manliga befolkningen har plötsligt ryckts från arbeten och yrken, och de händer, som voro färdiga att inhösta skörden, ha måst gripa till vapen för att försvara våra gränser, alla internationella förbindelser äro indragna och landet är lämnat åt sina egna resurser.

Kvinnorna ha visat sig vuxna situationen.

Våra organisationer ha nedlagt allt arbete för egna uppgifter och uppmana sina medlemmar att offra tid och krafter till det allmännas tjänst. Så har det kvinnliga rösträttsförbundet med ens upphört med insamlingen av namnunderskrifter för en nationalpetition om politisk medborgarrätt på samma villkor som för män och uppmanar alla sant medborgerligt sinnade rösträttskvinnor att ställa upp sig till fyllande av de luckor, som mobiliseringen åstadkommit i de producerande arbetarnas led. Detta är natur-

ligen icke någon lätt sak, vem som helst är icke lämplig för vad arbete som helst, hur stor villigheten än må vara. Nu är det de kvinnliga organisationernas uppgift i alla större städer att placera varje villig hjälpare på den rätta platsen och att vaka över att livsmedelstillförsel och kommunikationer fungera så tillfredsställande som möjligt, att bagerier, specerifaffärer och mjölkbodas, post och spårvägar och alla samhällsfunktioner hållas gående.

Här finns naturligtvis tusentals arbetslösa män och kvinnor och våra allmänna hjälpkommittéer ha att sörja för dem alla. De som begära lön sändas till de kommunala byråerna, de andra, som lämna sitt arbete gratis, fördelas på föreningen Röda korset och de tillfälliga

hjälpkommittéerna. Första dagen Rotterdams kvinnor höllo sin hjälpbyrå öppen inskrevos 300 arbetssökare.

Det är att hoppas, att kvinnorna skola på ett tillfresställande sätt kunna utfylla de frånvarande männens platser. Och det är bättre än att som förr, på våra mormödrars tid, sitta hemma och bedja och gråta.

Men mitt bland våra egna bekymmer och nya plikter glömma vi icke för ett ögonblick våra systrar i andra länder och deras långt större sorger och bekymmer; vi tänka på dem med den varmaste sympati och mottaga med glädje varje underrättelse om dem.

Med systerlig hälsning

Martina G. Kramers.

Notiser från bokvärlden

Politiska essayer av *Rudolf Kjellén*. Första samlingen. Hugo Geber 1914. Kr. 3: 50.

"Vilken skrivkunnig som helst, som kan läsa utländska telegram, anses ha legitim rätt till den pythiska trefoten. Endast vetenskapsmannens nötta stol får icke denna ära annat än i ironisk mening. — — — I en tid, som eljest, i mindre viktiga ting, aktar vetenskapen över hövan, vill man rent utvisa vetenskapen från det viktiga område, där folken avgöra sina yttre öden. Allt annat på jorden — för att icke tala om Gud själv i himmelen — anses upplåtet åt vetenskaplig forskning och framställning; endast utrikespolitikens mark är densamma undanryckt!"

Dessa beska och mycket välbehövliga sanningar vågade prof. Kjellén obesvärat slunga våra tidningsskrivare och tidnings-

läsare i ansiktet redan d. 8 januari 1913, men satsen är som gjord för innevarande ögonblick, vilket för övrigt kan sägas om hela denna av sakkunskap och spiritualitet flödande bok. Den utgöres av samlade tidningsartiklar från de senaste åren, "spånor" från tillyxandet av det duktiga arbete, som heter "Stormakterna" och som jag tidigare haft nöjet på det kraftigaste rekommendera. Samtliga dessa artiklar ha för närvarande fått en aktualitet, som borde kunna ge boken spridning även i dessa moratorietider, när vi som drakar "vakta det gamla guld". Det är åtminstone guld värt att lära sig begripa något av "det som sker, i det som sker". Trots författarens blygsamma tal i förordet om "falska profeter" firar hans politiska sakkunskap här den sällsynta triumfen att helt enkelt verka profetia, och sådana artiklar

som exempelvis "Österrike på sin post" och "Tysklands ödestimma" läser man inte i dessa dagar utan en dallring av rörelse. Ett exempel från april 1913 må tala för sig självt:

"När ödestimman är slagen för ett folk, då finnas tvenne möjligheter: att resignera eller att handla. — — — Vad innebär det senare för Tyskland? En fruktansvärd anspänning av alla krafter, ett prov var-till knappt någon tid eller något folk sett maken: ett krig på flere fronter, icke successivt som i Bismarcks dagar utan samtidigt som i Fredrik den stores, och detta i vår tid med det intensiva ingripande i alla levnadsförhållanden som ett krig nu innebär."

Lydia Wahlström.

Insända böcker.

P. A. Norstedt & Söner: **Firman Åbergson** av *Erik Fahlman*. — **Fattigvårdsmål**. Referat utgivna av *E. Waldenström* och *Sune Norr-*

man genom Svenska Fattigvårdsförbundet. — **Den kostbara hvilan**. Dikter af *Karin Ek*. — **Sådhanâ, livets mening** av *Rabindranath Tagore*. Övers. av August Carr. — **Politik och sanning**. Ett modernt symposion av *G. Lowes Dickinson*. Övers. av Kr. I. Anderberg. — **Maria Magdalena**. Drama av *Maurice Maeterlinck*. Övers. av Hugo Hultenberg.

Hugo Geber: **Politiska essayer**. Studier till dagskrönikan (1907—1913) av *Rudolf Kjellén*. Första samlingen. Internationell politik och geopolitik. — **Mormonerna**. Deras ursprung och historia av *Eduard Meyer*. Övers. av August Carr.

Albert Bonnier: **Åtta månader i rysk fångenskap** av *Wolter Stenbäck*. (Ur det moderna samhällslivet. Ny serie. 2.)

Evang. Fosterlandsstiftelsens förlag: **Ur livets brunn**. Bibelsånger av *E. G. Bohman*. — **Trosvittnen i gamla testamentet**. Skildringar och betraktelser av *Fr. Sandberg*. Andra delen: Mose. — **Gamla testamentet i anslutning till bibelkommissionens normalupp-laga** av år 1903. Reviderad övers. av J. N. Serner.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.

Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 2:— varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{12}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{6}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm**. **Redaktionstid: måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3**. Allm. T. 48 50, Riks. 27 62. **Expeditionen: kl. 11—4** varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks. 27 62.

Annonsering genom **F. Englund's Boktryckeri, 40 Drottninggatan, Stockholm**.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, Stockholm 6.

Upplysningsavdelning.

Platsförmedlingsavdelning.

Allm. Tel. 48 50, Rikstel. 27 62, Allm. Tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyråer.

i **Stockholm**: Tunnelgatan 25. Allm. Tel. 82 11, Rikstel. 68 98.

i **Göteborg**: N. Fogelbergsgatan 5. Rikstel. 61 87.

Lugna dej, pojke!

Det går på ett
par minuter

när man har en
HUSQVARNA SYMASKIN.

Förmånliga afbetalningsvillkor

30

Inkokningsapparater
från kr. 7:— pr styck

Färdiga Konservglas
finnes ständigt i lager

Specialpriskurant sändes på begäran

A. B. BRISING & FAGERSTRÖM

24 Regeringsgatan, Stockholm.

49

Johanna Brunssons
Praktiska Konstvävnadsskola
Kungsgatan 70, Stockholm

Emottager elever och meddelar undervisning i alla sorters
konst- och enklare vävnad. Prospekt på begäran.

Beställningar utföras å alla slags konst- och enklare väv-
nader. Bästa kvalitet. Billigaste pris.

Vävstolar med tillbehör samt garner tillhandahålles. Bi-
träder med vävars uppsättande i hemmen.

Beställnings- och föreläsningslokaler:

70 Kungsgatan 70 | Klarabergsgatan 21
Allm. 437 - Riks Norm. 363 | Allm. 10159

50

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm

**Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-
ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.**

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsstråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

40

FÖR KAPITALISTER, särskilt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna överlämna värden av sina värdepapper och skötseln av sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet av det anförtrodda uppdraget ävensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatavdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti av Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning av enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatavdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatavdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatavdelningen utlottningar av obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blivit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering av det ledigblivna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatavdelningen, underrättar Notariatavdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till avdelningen inbetalas, varefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatavdelningen, att inteckningarna bliva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos avdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.]

Förvaringsavgift: 50 öre för år per 1,000 kronor av depositionens värde, dock ej under två kronor.

12

Husqvarna

Symaskiner

äro helt och hållet tillverkade inom landet, kunna i aiseende på konstruktion, hållbarhet samt lätt och tyst gång icke blott mäta sig med utan öfverträffa äfven de bästa utländska samt äro oomtvistligen billiga i förhållande till sin kvalitet.

OBS!

Förmånliga
afbetalningsvillkor.

B

31

53.000 par Skor!

4 par skor för endast 10 kr.!

På grund af att några stora skofabriker råkat i penningförlägenhet, har jag erhållit i uppdrag att realisera ett stort parti skor betydligt under tillverkningspriset. Jag försäljer därför 2 par herr- och 2 par damsnörskor, i brunt eller svart läder, högeleganta, af nyaste facon, storlek efter nr eller centimetermått.

Alla 4 paren kosta endast 10 kr.

Försändas pr efterkraf från
J. KLUGER, Krakau
Sebastyana 16, A 1888.

Ombyte och återbetalning medgifves.

48

Qvinnan

och dess bestämmelse
för hundra år sedan.

Tre uppsatser från 1800-talets början,
med en efterskrift utgivna av

Gurli Linder.

Pris 1 krona.

Några drag ur den **Svenska flickskolans** historia.

Under fleres medverkan samlade av

Ebba Heckscher.

Pris 3 kronor.

P. A. Norstedt & Söners förlag

52

Hjälplösa lungsjuka i alla åldrar och stånd, förtvivla ej, ty en som själv lidit av lung-sot, men blivit botad, har på egen bekostnad låtit trycka en läkarbok, som upptager denna hemska sjukdoms **uppkomst, symtomer och fullständiga botande i hemmet.** Läkarboken är skriven av på detta område sedan 40 år arbetande legitimerad läkares erfarenheter och tillsändes eder pr post **utan ett öres utlägg för eder, alltså gratis och franko.** Men rekvirera genast. Upplagan är begränsad och omtryckes ej. Annons. ej mera.

Bokförlag F. HOLMKVIST, Box 19, Östersund. Rikstel. 8 45.

51

Innehåll:

Kvinnorna och kriget. Av *Lotten Dahlgren.*

Vår rösträttsfråga vid årets riksdag.

Sommardagar på Årsta. Av *Susy Silfverbrand-Erikson.*

Sommarens möten. Av *Axianne Thorstenson.*

351,454 namn.

Glimtar utifrån.

Tysk sommaridyll 1914. Av *Ellen Kleman.*

Hollands kvinnor. Av *Martina Kramers.*

Notiser från bokvärlden. Av *Lydia Wahlström.*

Husqvarna

Central Bobbin Symaskiner

utmärka sig genom utomordentligt lätt gång, mycket stor hastighet, korta nålar, stor hållbarhet mot slitning och stor spole. Arbeta därför alltid till ägarens belåtenhet.

*En svensk symaskin
bör finnas
i hvarje svenskt
hem.*

↳